

การพัฒนาคุณภาพชีวิตครอบครัวในครอบครัวหย่าร้างด้วยการปรึกษาเชิงบูรณาการ ทฤษฎีและเทคนิคโดยใช้ทฤษฎีเป็นฐาน*

The Development Of Family Quality Of Life In Family Divorces Through Assimilative Integrative Counseling.

ฐิติรัตน์ คล่องดี(Titirat Klongdee)**

เพ็ญภา กุลนพาดล (Pennapha Koolnaphadol)***

ประชา อินัง (Phacha Inang)****

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตครอบครัวในครอบครัวหย่าร้าง และ 2. เพื่อศึกษาผลการใช้โปรแกรมการปรึกษาเชิงบูรณาการทฤษฎีและเทคนิคในครอบครัวหย่าร้าง แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนที่กำลังศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่มาจากครอบครัวหย่าร้างและอาศัยอยู่กับบิดาหรือมารดาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 10 ในจังหวัดเพชรบุรี กลุ่มตัวอย่างในขั้นตอนที่ 1 ใช้ศึกษาคุณภาพชีวิตครอบครัวในครอบครัวหย่าร้าง จำนวน 1,000 คน เป็นนักเรียน จำนวน 500 คน และบิดาหรือมารดา จำนวน 500 คน ได้มาจากการใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน กลุ่มตัวอย่างในขั้นตอนที่ 2 จำนวน 24 ครอบครัว สุ่มอย่างง่ายแบ่งเป็นสองกลุ่ม คือกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 12 ครอบครัว กลุ่มทดลองได้รับการปรึกษารอบครัวเชิงบูรณาการทฤษฎีและเทคนิคการปรึกษา จำนวน 12 ครั้ง ๆ ละ 60 นาที เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบวัดคุณภาพชีวิตครอบครัวมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.94 และโปรแกรมการปรึกษารอบครัวเชิงบูรณาการทฤษฎีและเทคนิคการปรึกษาโดยใช้รูปแบบการทดลองแบบทางเดียวเมื่อมีการวัดซ้ำ แบ่งการทดลองออกเป็น 4 ระยะ คือ ก่อนทดลอง

* บทความนี้เขียนขึ้นเพื่อนำเสนอส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ปริญญาเอก สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาประยุกต์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

The article is presented as a part of Ph.D. thesis of Ph.D Program in Counseling Psychology: Department of Research and Applied Psychology Faculty of Education, Burapha University.

** นิสิตปริญญาเอกสาขาจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Doctor of Counseling Psychology Education, Burapha University.

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาประยุกต์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Asst. Prof. Ph.D, Department of Research and Applied Psychology Faculty of Education, Burapha University.

**** ดร. ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาประยุกต์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Ph.D, Department of Research and Applied Psychology Faculty of Education, Burapha University.

ทดลอง หลังการทดลองและติดตามผล การวิเคราะห์ข้อมูล ค่าสถิติขั้นพื้นฐาน และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่ 2 และสถิติทดสอบความแปรปรวนแบบมีการวัดซ้ำ ผลการศึกษาวิจัย สรุปได้ดังนี้

1. คุณภาพชีวิตครอบครัวในครอบครัวหย่าร้าง โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.73 โดยด้านความอยู่ดีมีสุขด้านร่างกายมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.05 รองลงมาคือ ด้านปฏิสัมพันธ์ในครอบครัว อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.90 ด้านความอยู่ดีมีสุขด้านอารมณ์ อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.72 ด้านการสนับสนุนสิ่งที่สมาชิกครอบครัวไม่สามารถกระทำได้ อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.61 และด้านความเป็นพ่อแม่ อยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.39 ตามลำดับ

2. คุณภาพชีวิตครอบครัวในครอบครัวหย่าร้างกลุ่มทดลองหลังการเข้าร่วมการให้การปรึกษาคครอบครัวและเมื่อสิ้นสุดการติดตามผลสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. คุณภาพชีวิตครอบครัวในครอบครัวหย่าร้างกลุ่มทดลองหลังการเข้าร่วมการให้การปรึกษาคครอบครัวและเมื่อสิ้นสุดการติดตามผลสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : คุณภาพชีวิตครอบครัว, ครอบครัวหย่าร้าง, การปรึกษาครอบครัวเชิงบูรณาการทฤษฎีและเทคนิคการปรึกษา

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the family quality of life in divorced family, and 2) to study the effects of assimilative integrate counseling on family quality of life in divorced family. The sample consisted of secondary education students from divorced family who stayed with father or mother and studied in the secondary school under the Secondary Educational Services Area Office 10 in Phetchaburi province. The samples of this study were divided into 2 groups. The first group was for studying family quality of life, consisted of 1,000 samples comprised of 500 of students and 500 fathers or mothers. They were selected by multi-stage sampling from the population. The second group of the study were 24 divorced families who were selected by simple random sampling and were assigned into two groups, the experiment group and a control group with 12 divorced families in each group. The experiment group participated in assimilative integrate counseling while the control group did not receive any counseling. The intervention lasted for 12 sessions of 60 minutes duration. The research instruments were the family quality of life questionnaire with the coefficient reliability (α -Coefficient) of 0.94 and the interventional program of assimilative integrate

counseling on family quality of life in divorced family. The research design was one-way repeated measure design. The study was divided into 4 phases: the pre-test phase, the post-test phase, the implementation phase, and the follow-up phase. The obtained data were analyzed with of descriptive statistics, second order confirmatory factor analysis, and repeated measures analysis of variance.

The research results were as follows:

1. All components of family quality of life in divorced family were at a moderate level with an average of 2.73, ranging from physical well being aspect, interactions in the family aspect, emotion well-being aspect, support for what family members cannot do aspect, and parent aspect with the mean of 3.05, 2.90, 2.72, 2.61, and 2.39, respectively.

2. The family quality of life average score in the experimental group in the post-test and follow-up phases were higher than the pre-test phase statistically significant different at .05 level.

3. The average score of family quality of life in the experimental group was higher than the control group with statistically significant different at .05 level when measured in the post-test and follow-up phases.

Keywords: Family Quality of Life/ Family Divorces/Assimilative Integrative Counseling.

บทนำ

ครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานในการผลิตสมาชิกให้กับสังคมรวมทั้งการสร้างความสัมพันธ์ให้สมาชิกเหล่านั้นเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพต่อการพัฒนาประเทศชาติ ยิ่งไปกว่านั้นครอบครัวยังเป็นสถาบันที่ช่วยเหลือเกื้อกูล ดูแล และช่วยกันสนับสนุนสมาชิกในครอบครัว ดังนั้นสมาชิกครอบครัวควรรู้หน้าที่ของตนและปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทของแต่ละคน เพื่อดำรงไว้ซึ่งครอบครัวที่มีความสุข แต่การอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวอย่างมีความสุขนั้น ไม่ได้เกิดขึ้นได้กับทุกครอบครัว เมื่อใดก็ตามที่คู่สมรสไม่สามารถอยู่ร่วมกันได้จึงเกิดปัญหาการหย่าร้างตามมา (พรพนทิพย์ ศิริวรรณบุญ, 2551)

สถาบันครอบครัวไทยอ่อนแอลงมาก สมาชิกในครอบครัวมีความสุขและความสัมพันธ์ในครอบครัวน้อยลง เด็กและเยาวชนขาดความอบอุ่น สมาชิกในครอบครัวไม่สนใจกัน ไม่มีเวลาให้กัน ไม่เข้าใจกัน ใช้อารมณ์และความรุนแรงต่อกัน เด็กและผู้สูงอายุถูกทอดทิ้ง วัยรุ่นมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม ความรุนแรงในครอบครัวเพิ่มมากขึ้น ซึ่งปัญหาเหล่านี้จะมีสาเหตุมาจากปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหารัฐธรรมนูญทางการเงินและหนี้สิน การงาน การติดการพนัน การดื่มเหล้า การติดยาเสพติด ความขัดแย้งทางความคิด สามเณรหรือภรรยาอกใจ ปัญหาด้าน

สุขภาพกายและสุขภาพจิต และครอบครัวยังต้องเผชิญกับภาวะการเปลี่ยนแปลงอันเป็นผลมาจากปัจจัยภายในครอบครัวและปัจจัยแวดล้อมในชุมชน สังคมและสิ่งแวดล้อม ล้วนเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาภายในครอบครัวได้และส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของครอบครัว สมาชิกในครอบครัว การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นยังส่งผลให้เกิดความสั่นคลอนของสถาบันครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านโครงสร้างและความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกภายในครอบครัว

สถานการณ์ครอบครัวมีการเปลี่ยนแปลงแสดงถึงการขาดความมั่นคงทางครอบครัว คือ ครอบครัวไม่สมบูรณ์แบบ หรือครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวซึ่งอาจมีเพียงพ่อหรือแม่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งทำหน้าที่เลี้ยงดูลูกเป็นหลัก สิ่งที่แสดงให้เห็นความไม่สมบูรณ์แบบของครอบครัว คือ การหย่าร้าง แยกแยก ครอบครัวที่ไม่มีพ่อหรือไม่มีแม่ หรือมีแต่แม่คนเดียว (Single Mother) การหย่าร้างที่เพิ่มสูงขึ้นส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากทั้งหญิงและชายมีความอดทนต่อกันน้อยลงทำให้ครอบครัวพ่อหรือแม่เลี้ยงลูกตามลำพังและครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงลูกตามลำพังมีมากขึ้น

คุณภาพชีวิตครอบครัว (Family Quality of Life) Hoffman & et al (2006) ได้ศึกษาคุณภาพชีวิตด้านครอบครัวจำแนกออกเป็นด้านปฏิสัมพันธ์ในครอบครัว ด้านความเป็นพ่อแม่ ด้านความอยู่ดีมีสุขด้านอารมณ์ ด้านความอยู่ดีมีสุขด้านร่างกาย ด้านการสนับสนุนสิ่งที่สมาชิกครอบครัวไม่สามารถกระทำได้ เป็นปัจจัยที่เกื้อหนุนให้คนในครอบครัวมีความรักความผูกพันมีความเข้าใจกันอภัยให้กันเสริมสร้างความเข้าใจ การมีสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกันภายในครอบครัวและช่วยเหลือเกื้อกูลกันเมื่อยามต้องเผชิญปัญหาอุปสรรคก่อให้เกิดเป็นครอบครัวอันอบอุ่น การสื่อความหมายและการสื่อสารในทางสร้างสรรค์ การใช้เวลาและทรัพยากรร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ การให้การศึกษาเพื่อชีวิตการปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนา และการปฏิบัติตามกฎหมาย เข้าใจสิทธิของผู้อื่น และการใช้ประชาธิปไตยในครอบครัว ดังนั้นถ้าครอบครัวต้องการที่จะมีคุณภาพชีวิตครอบครัวที่ดีมีความสุข มีครอบครัวที่อบอุ่น ก็เป็นสิ่งที่ทุกคนในครอบครัวต้องร่วมกันสร้างและกระทำไปในทิศทางเดียวกัน ตั้งแต่การมีเป้าหมายร่วมกัน การมีเวลาให้กัน มีกิจกรรมร่วมกัน มีปฏิสัมพันธ์กัน เพื่อจะได้มีการสื่อสารให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อกันและกัน และเพื่อเพิ่มระดับคุณภาพชีวิตในครอบครัวได้

ในครั้งนี้ผู้วิจัยพัฒนาคุณภาพชีวิตครอบครัวในครอบครัวหย่าร้างด้วยการปรึกษาแบบบูรณาการ ทฤษฎีและเทคนิคโดยมีทฤษฎีเป็นฐาน โดยมีทฤษฎีการปรึกษาคู่ครอบครัวเชิงกลยุทธ์ (Strategic family counseling theory) เป็นทฤษฎีหลัก ซึ่งทฤษฎีนี้มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือเพื่อแก้ไขปัญหาที่ครอบครัวนำเสนอ ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันโดยการจัดการวิธีการแก้ปัญหาไม่ใช่จัดการกับสมาชิกครอบครัวคนใดคนหนึ่งให้ครอบครัวได้มีทางเลือกในการปฏิบัติแทนที่วิธีการเดิมที่ซ้ำซากไม่ได้ผล แก้ปัญหาครอบครัวอย่างสร้างสรรค์ซึ่งเป็นรูปแบบของการให้ความช่วยเหลือครอบครัวและแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพเพราะการให้คำปรึกษาเป็นวิธีการที่จะช่วยให้สมาชิกในครอบครัวเกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านความคิด พฤติกรรม ความสัมพันธ์ สามารถที่จะดำรงชีวิตในสังคมได้และเพื่อเพิ่มความสุขให้ครอบครัว ผู้วิจัยจึงเชื่อว่าการปรึกษาคู่ครอบครัวเชิงกลยุทธ์มีความเหมาะสมในการช่วยเหลือครอบครัวหย่าร้างให้มีทางเลือกปฏิบัติที่เหมาะสมส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

การพัฒนาคุณภาพชีวิตครอบครัวด้วยการปฐมนิเทศครอบครัวเชิงบูรณาการทฤษฎีและเทคนิคโดยมีทฤษฎีเป็นฐานวิธีการผสมผสาน (Assimilative integration) โดยใช้ทฤษฎีการปรึกษาของทฤษฎีครอบครัวเชิงกลยุทธ์เป็นแนวคิดทฤษฎีหลักในการออกแบบกระบวนการปฐมนิเทศครอบครัวแบบบูรณาการทั้งหมดและเลือกใช้เทคนิคจากทฤษฎีโครงสร้างครอบครัว ประกอบด้วยเทคนิคการเข้าร่วมและการปรับให้เหมาะสม (Joining) เทคนิคการมองมุมใหม่ (Resuming) เทคนิคการแสดงบทบาท (Enactment) เทคนิคการสร้างขอบเขต (Boundary formation) ทฤษฎีพลวัตจิตประกอบด้วย การศึกษาประวัติครอบครัว การวิเคราะห์อย่างเป็นกลาง ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการพัฒนาคุณภาพชีวิตครอบครัวที่มุ่งเน้นการการนิยามบริบทของครอบครัวได้ชัดเจน กระชับ ตรงประเด็น มองปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัวว่าสามารถจัดการและแก้ไขได้ เพื่อเป็นการช่วยเหลือสมาชิกทั้งครอบครัวโดยสมาชิกครอบครัวเข้ารับการปรึกษา เพื่อให้สมาชิกทุกคนมีความเข้าใจตรงกัน และปรับตัวได้ดีขึ้น มีคุณภาพชีวิตครอบครัวที่สูงขึ้น

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงต้องพัฒนาคุณภาพชีวิตครอบครัวในครอบครัวหย่าร้างเพื่อสร้างความเข้าใจกับสมาชิกที่เหลืออยู่และยังสามารถดำเนินชีวิตในครอบครัวอย่างมีความสุข อีกทั้งยังเสริมสร้างความเข้มแข็งทั้งร่างกายและจิตใจในการดำเนินชีวิตประจำวันให้ดีขึ้นได้

วิธีการศึกษา(หรือ)วิธีวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาและตรวจสอบความกลมกลืนของโมเดลคุณภาพชีวิตครอบครัว
2. เพื่อศึกษาผลการใช้การปฐมนิเทศครอบครัวเชิงบูรณาการทฤษฎีและเทคนิคเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตครอบครัวในครอบครัวหย่าร้าง

ความสำคัญของงานวิจัย

1. ทำให้ทราบความกลมกลืนของโมเดลคุณภาพชีวิตครอบครัว
2. ได้รูปแบบการปฐมนิเทศครอบครัวเชิงบูรณาการทฤษฎีและเทคนิคเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตครอบครัวในครอบครัวหย่าร้าง

ขอบเขตการวิจัย

นักเรียนที่กำลังศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่มาจากครอบครัวหย่าร้างที่อาศัยอยู่กับบิดาหรือมารดาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 10 ในจังหวัดเพชรบุรี และบิดาหรือมารดา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1. การศึกษาคุณภาพชีวิตครอบครัวในครอบครัวหย่าร้าง

ประชากร คือ นักเรียนที่กำลังศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่มาจากครอบครัวหย่าร้างที่อาศัยอยู่กับบิดาหรือมารดาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 10 ในจังหวัดเพชรบุรี และบิดาหรือมารดา ซึ่งเป็นกลุ่มที่ไม่สามารถระบุจำนวนได้ (Infinite Population)

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียน จำนวน 500 คน และบิดาหรือมารดา จำนวน 500 คน รวมทั้งหมด 1,000 คน ได้มาจากการสุ่มหลายขั้นตอน

2. การศึกษาผลของการปรึกษาครอบครัวเชิงบูรณาการทฤษฎีและเทคนิคเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตครอบครัวในครอบครัวหย่าร้าง

ประชากร คือ จากขั้นตอนที่ 1 โดยเรียงลำดับคะแนนคุณภาพชีวิตครอบครัวจากคะแนนน้อยไปมาก และเลือกคะแนนเฉลี่ยคุณภาพชีวิตครอบครัวในระดับน้อย (น้อยกว่า 2.50)

กลุ่มตัวอย่าง คือ มาจากวิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ตามเกณฑ์ที่กำหนด จำนวนทั้งสิ้น 24 ครอบครัว โดยแบ่งเป็นกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง กลุ่มละ 12 ครอบครัว

ตัวแปรที่ใช้ในการพัฒนา

1. ตัวแปรต้น(Experimental Variable) ได้แก่

1.1 วิธีการที่ใช้ในการทดลอง

- การได้รับการปรึกษาเชิงบูรณาการทฤษฎีและเทคนิค
- การไม่ได้รับการปรึกษาเชิงบูรณาการทฤษฎีและเทคนิค

1.2 ระยะเวลาในการทดลอง

2. ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ คุณภาพชีวิตครอบครัว

แนวคิดทฤษฎีในการวิจัย

แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตครอบครัว (Family Quality of Life) ตามกรอบแนวคิดของ Hoffman & et al (2006) หมายถึง การที่ครอบครัวแสดงถึงการให้ความรัก ความอบอุ่น รัฐบาลหน้าที่ของครอบครัว มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน มีความเข้าใจอันดีต่อกัน สามารถให้ความช่วยเหลือสมาชิกในครอบครัว เพื่อที่จะทำให้ครอบครัวดำเนินไปได้อย่างมีความสุข ประกอบด้วยด้านต่างๆ ดังนี้

1. ด้านปฏิสัมพันธ์ในครอบครัว (Family Interaction) หมายถึง การที่สมาชิกในครอบครัวแสดงพฤติกรรมต่อสมาชิกในครอบครัวในเรื่องการแสดงความรัก ความห่วงใยของสมาชิกในครอบครัวเดียวกัน

2. ด้านความเป็นพ่อแม่ (Parenting) หมายถึง ลักษณะพฤติกรรมการแสดงออกให้ความรักความอบอุ่น ความมั่นคงปลอดภัย มีการพูดจาสื่อสารที่ดีต่อกัน มีการส่งเสริมประสบการณ์ชีวิตให้ลูกฝึกให้รู้จักช่วยเหลืองานบ้าน ฝึกให้ลูกได้ตัดสินใจเลือกด้วยตนเอง สอนให้ลูกทำความดี มีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ ส่งเสริมให้ลูกได้รับการศึกษาในวัยที่เหมาะสมสิ่งสำคัญที่สุดของช่วงเวลาที่มคุณภาพก็คือ พ่อแม่ต้องทำตัวเป็นตัวอย่างที่ดีให้ลูกได้เห็น และเลียนแบบได้

3. ด้านความอยู่ดีมีสุขด้านอารมณ์ (Emotional Well-being) หมายถึง การที่สมาชิกในครอบครัวรับรู้ของสภาพทางอารมณ์ ความรู้สึกของตนเองและสมาชิกในครอบครัว และสามารถบริหารจัดการอารมณ์ของตนเองและสมาชิกในครอบครัวได้อย่างเหมาะสม

4. ด้านความอยู่ดีมีสุขด้านร่างกาย (Physical / Material Well-being) หมายถึง การที่สมาชิกในครอบครัวไม่มีโรคภัยไข้เจ็บเข้ามาเบียดเบียน มีความแข็งแรง สมาชิกในครอบครัวจะมีร่างกายที่ไม่เจ็บป่วย

5. ด้านการสนับสนุนสิ่งที่สมาชิกครอบครัวไม่สามารถกระทำได้ (Disability-Related Support) หมายถึง สมาชิกในครอบครัวให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือสมาชิกคนที่อ่อนแอ สอนให้ลูกรู้จักช่วยเหลือตนเองเท่าที่เขาพอจะทำได้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. แบบวัดคุณภาพชีวิตครอบครัว

ผู้วิจัยพัฒนาแบบวัดคุณภาพชีวิตครอบครัวตามกรอบแนวคิดของ Hoffman & et al (2006) ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1. ด้านปฏิสัมพันธ์ในครอบครัว 2. ด้านความเป็นพ่อแม่ 3. ด้านความอยู่ดีมีสุขด้านอารมณ์ 4. ด้านความอยู่ดีมีสุขด้านร่างกาย 5. ด้านการสนับสนุนสิ่งที่สมาชิกครอบครัวไม่สามารถกระทำได้ จำนวน 44 ข้อ วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค(Cronbach's Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.94

2. การปรึกษารอบครัวเชิงบูรณาการทฤษฎีและเทคนิค

ผู้วิจัยดำเนินการพัฒนาการปรึกษารอบครัวเชิงบูรณาการทฤษฎีและเทคนิคโดยมีทฤษฎีเป็นฐานวิธีการผสมผสาน (Assimilative integration) โดยใช้ทฤษฎีการปรึกษาของทฤษฎีครอบครัวเชิงกลยุทธ์เป็นแนวคิดทฤษฎีหลักในการออกแบบกระบวนการปรึกษารอบครัวแบบบูรณาการทั้งหมดและเลือกใช้เทคนิคจากทฤษฎีโครงสร้างครอบครัว ประกอบด้วยเทคนิคการเข้าร่วมและการปรับให้เหมาะสม(Joining) เทคนิคการมองมุมใหม่ (Resuming) เทคนิคการแสดงบทบาท (Enactment) เทคนิคการสร้างขอบเขต (Boundary formation) ทฤษฎีพลวัตจิตประกอบด้วย การศึกษาประวัติครอบครัว การวิเคราะห์อย่างเป็นกลาง ซึ่งทฤษฎีทั้งสามทฤษฎีนั้นเป็นการช่วยเหลือเมื่อปัญหาได้กำหนดขึ้นเป็นลำดับ เสริมสร้างปฏิสัมพันธ์ของครอบครัว รูปแบบการสื่อสารที่ถูกต้องเหมาะสม เน้นและให้ความสนใจปัญหาที่ครอบครัว และช่วยให้ครอบครัวเกิดการเปลี่ยนแปลงไปทิศทางที่ดีขึ้น มุ่งเน้นการนิยามบริบทของครอบครัวได้ชัดเจน กระชับ ตรงประเด็น มองปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัวว่าสามารถจัดการและแก้ไขได้ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการพัฒนาคุณภาพชีวิตครอบครัวที่ต้องแก้ไขปัญหารอบครัวที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและให้สมาชิกที่เหลือนสามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขและครอบครัวทั้ง 5 องค์ประกอบ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน พิจารณาถึงความสอดคล้องเหมาะสมรูปแบบการปรึกษาเป็นรายครอบครัวจำนวน 12 ครั้ง ทดลองทั้งหมด 12 ครอบครัว รวมทั้งสิ้น 144 ครั้ง ใช้เวลาครั้งละ 60 นาที วัดผลการทดลองจากทดลองเสร็จสิ้นและวัดระยะติดตามผลเมื่อผ่าน 1 เดือนไปแล้ว

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบวัดคุณภาพชีวิตครอบครัวประเมินกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 1000 คน ประกอบด้วย นักเรียนจำนวน 500 คนและพ่อหรือแม่จำนวน 500 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์องค์ประกอบของคุณภาพชีวิตครอบครัวในครอบครัวหย่าร้าง ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่ 2 (Confirmatory Factor Analysis)
2. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน และค่าสถิติพื้นฐาน
3. วิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนคุณภาพชีวิตครอบครัวรายด้านและภาพรวม ก่อนการทดลอง หลังการทดลองและการติดตามผลโดยพิจารณาจากค่า F-test ด้วยเทคนิควิเคราะห์ความแปรปรวนแบบมีการวัดซ้ำแบบสองทาง (Two-Way ANOVA Repeated Measurement)

ผลการศึกษา (หรือ) ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของคุณภาพชีวิตครอบครัวในครอบครัวหย่าร้าง ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่ 2 (Confirmatory Factor Analysis) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ ผลการวิเคราะห์ทำให้ได้รับค่า ดังนี้

ด้านปฏิสัมพันธ์ในครอบครัว ประกอบด้วย 7 ข้อ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน (λ) (Standardized Solution) อยู่ระหว่าง .47 - .75 มีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (θ) อยู่ระหว่าง .44 - .78 สามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวชี้วัดหลัก (ตัวชี้วัดแต่ละตัวแปรมีความเชื่อมั่น (Reliability) โดยพิจารณาจากค่า R^2) ได้ร้อยละ 22 - 56

ด้านความเป็นพ่อแม่ ประกอบด้วย 10 ข้อ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน (λ) (Standardized Solution) อยู่ระหว่าง .52 - .70 มีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (θ) อยู่ระหว่าง .51 - .75 สามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวชี้วัดหลัก (ตัวชี้วัดแต่ละตัวแปรมีความเชื่อมั่น (Reliability) โดยพิจารณาจากค่า R^2) ได้ร้อยละ 25 - 49

ด้านความอยู่ดีมีสุขด้านอารมณ์ ประกอบด้วย 8 ข้อ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน (λ) (Standardized Solution) อยู่ระหว่าง .59 - .77 มีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (θ) อยู่ระหว่าง .40 - .65 สามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวชี้วัดหลัก (ตัวชี้วัดแต่ละตัวแปรมีความเชื่อมั่น (Reliability) โดยพิจารณาจากค่า R^2) ได้ร้อยละ 35 - 60

ด้านความอยู่ดีมีสุขด้านร่างกาย ประกอบด้วย 10 ข้อ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน (λ) (Standardized Solution) อยู่ระหว่าง .42 - .73 มีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (θ) อยู่ระหว่าง .47 - .70 สามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวชี้วัดหลัก (ตัวชี้วัดแต่ละตัวแปรมีความเชื่อมั่น (Reliability) โดยพิจารณาจากค่า R^2) ได้ร้อยละ 18 - 53

ด้านการสนับสนุนสิ่งที่สมาชิกครอบครัวไม่สามารถกระทำได้ ประกอบด้วย 9 ข้อ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน (λ) (Standardized Solution) อยู่ระหว่าง .54 - .73 มีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Θ) อยู่ระหว่าง .48 - .71 สามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวชี้วัดหลัก (ตัวชี้วัดแต่ละตัวแปรมีความเชื่อมั่น (Reliability) โดยพิจารณาจากค่า R^2) ได้ร้อยละ 29 – 54

2. ผลการศึกษาระดับคุณภาพชีวิตครอบครัวในครอบครัวหย่าร้าง

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการแปลผลคุณภาพชีวิตครอบครัวในครอบครัวหย่าร้าง (n=1000)

คุณภาพชีวิตครอบครัวในครอบครัวหย่าร้าง	M	S.D.	แปลผล
คุณภาพชีวิตครอบครัวในครอบครัวหย่าร้างของลูก	2.34	.30	น้อย
คุณภาพชีวิตครอบครัวในครอบครัวหย่าร้างของพ่อหรือแม่	3.12	.29	ปานกลาง
รวมเฉลี่ย	2.73	.49	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 ผลการศึกษาคูณภาพชีวิตครอบครัวในครอบครัวหย่าร้าง พบว่า คะแนนคุณภาพชีวิตครอบครัวในครอบครัวหย่าร้างอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.73 เมื่อพิจารณาคะแนนคุณภาพชีวิตครอบครัวในครอบครัวหย่าร้างของลูก อยู่ในระดัมน้อย ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.34 และคะแนนคุณภาพชีวิตครอบครัวในครอบครัวหย่าร้างของพ่อหรือแม่อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.12

ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานคุณภาพชีวิตครอบครัวในครอบครัวหย่าร้างโดยรวมและจำแนกตามองค์ประกอบ ดังปรากฏตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานคุณภาพชีวิตครอบครัวในครอบครัวหย่าร้าง

คุณภาพชีวิตครอบครัวในครอบครัวหย่าร้าง	M	SD	แปลผล
ด้านปฏิสัมพันธ์ในครอบครัว	2.90	.60	ปานกลาง
ด้านความเป็นพ่อแม่	2.39	.34	น้อย
ด้านความอยู่ดีมีสุขด้านอารมณ์	2.72	.50	ปานกลาง
ด้านความอยู่ดีมีสุขด้านร่างกาย	3.05	.89	ปานกลาง
ด้านการสนับสนุนสิ่งที่สมาชิกครอบครัวไม่สามารถกระทำได้	2.61	.52	ปานกลาง
รวมเฉลี่ย	2.73	.49	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 คุณภาพชีวิตครอบครัวในครอบครัวหย่าร้างโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.73 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความอยู่ดีมีสุขด้านร่างกาย ด้านปฏิสัมพันธ์ในครอบครัว ด้านความอยู่ดีมีสุขด้านอารมณ์ ด้านการสนับสนุนสิ่งที่สมาชิกครอบครัวไม่สามารถกระทำได้ อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.05, 2.90, 2.72, 2.61 ตามลำดับ ส่วนด้านความเป็นพ่อแม่ อยู่ในระดัมน้อย ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.39

2. ผลการใช้โปรแกรมการปรึกษาเชิงบูรณาการทฤษฎีและเทคนิคในครอบครัวหย่าร้าง

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน คุณภาพชีวิตครอบครัวในครอบครัวหย่าร้างของกลุ่มทดลอง ระหว่างก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และติดตามผล

ตัวแปร	ระยะเวลา	M	SD	แปลผล
คุณภาพชีวิตครอบครัวในครอบครัวหย่าร้าง	ก่อนการทดลอง	2.46	2.81	น้อย
	หลังการทดลอง	3.84	6.41	มาก
	ติดตามผล	3.82	6.34	มาก

* $p < .05$

จากตาราง 3 พบว่าคุณภาพชีวิตครอบครัวในครอบครัวหย่าร้างของกลุ่มทดลอง ในระยะก่อนการทดลอง อยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.46 และหลังการทดลอง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.84 ติดตามผล อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.82

อภิปรายผล (หรือ)สรุปผล

1. ผลการศึกษาระดับคุณภาพชีวิตครอบครัวในครอบครัวหย่าร้าง เพื่อพัฒนาและตรวจสอบความกลมกลืนของโมเดลคุณภาพชีวิตครอบครัว ผลการวิเคราะห์แบบจำลององค์ประกอบคุณภาพชีวิตครอบครัวในครอบครัวหย่าร้างที่ปรับแก้ (Adjust model) แสดงให้เห็นว่าคุณภาพชีวิตครอบครัวในครอบครัวหย่าร้างมีองค์ประกอบร่วมกัน 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ปฏิสัมพันธ์ในครอบครัว ความเป็นพ่อแม่ ความอยู่ดีมีสุขด้านอารมณ์ ความอยู่ดีมีสุขด้านร่างกาย และการสนับสนุนสิ่งที่สมาชิกครอบครัวไม่สามารถกระทำได้ ผลการวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงยืนยันที่แสดงดังกล่าวข้างต้นจึงอาจกล่าวได้ว่าโมเดลการวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงยืนยันของคุณภาพชีวิตครอบครัวในครอบครัวหย่าร้างที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์สามารถนำไปใช้ในการวัดคุณภาพชีวิตครอบครัวในครอบครัวหย่าร้างได้อย่างมีความเที่ยงตรงและสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Hoffman & et al (2006) ที่กล่าวว่าคุณภาพชีวิตครอบครัว (Family Quality of Life) เป็น การรับรู้ ความรู้สึกถึงความอยู่ดีมีสุข ความผาสุกของครอบครัวที่ดำรงอยู่ที่มีสภาวะองค์รวมในด้าน 1) กายภาพ 2) จิตอารมณ์ สังคมและจิตวิญญาณ 3) แหล่งประโยชน์สนับสนุน และ 4) การทำหน้าที่ของครอบครัวที่พึงประสงค์ โดยคุณภาพชีวิตด้านครอบครัว จำแนกออกเป็นด้านปฏิสัมพันธ์ในครอบครัว ด้านความเป็นพ่อแม่ ด้านความอยู่ดีมีสุขด้านอารมณ์ ด้านความอยู่ดีมีสุขด้านร่างกาย ด้านการสนับสนุนสิ่งที่สมาชิกครอบครัวไม่สามารถกระทำได้

2. ผลการใช้การปรึกษาครอบครัวเชิงบูรณาการทฤษฎีและเทคนิคเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตครอบครัวในครอบครัวหย่าร้าง

จากการศึกษาผลของการปรึกษารอบครัวเชิงบูรณาการทฤษฎีและเทคนิค พบว่า ก่อนการทดลอง ระยะการทดลอง หลังทดลอง และติดตามผลที่ได้รับการปรึกษารอบครัวเชิงบูรณาการทฤษฎีและเทคนิคการปรึกษาของกลุ่มทดลอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่า การปรึกษารอบครัวเชิงบูรณาการทฤษฎีและเทคนิคการปรึกษา มีผลให้คุณภาพชีวิตครอบครัวในครอบครัวหย่าร้างเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น การปรึกษารอบครัวเชิงบูรณาการทฤษฎีและเทคนิคการปรึกษา เป็นกระบวนการให้ความช่วยเหลือครอบครัวทั้งครอบครัว โดยมีวิธีการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาในครอบครัวนั้นจะมองปัญหาว่าเป็นภาพรวมของครอบครัว ซึ่งสมาชิกครอบครัวทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการให้การปรึกษารอบครัวเพื่อแก้ไขปัญหาสามารถจัดการกับความทุกข์ที่ครอบครัวกำลังประสบได้และมีการปรับตัวได้ดีขึ้น ตลอดจนพัฒนาครอบครัวให้เกิดความสมดุลการดำเนินการปรึกษารอบครัวตามการปรึกษารอบครัวเชิงบูรณาการทฤษฎีและเทคนิคการปรึกษาที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการให้การปรึกษารอบครัว ให้คำปรึกษาจำนวน 12 ครอบครัวด้วยตนเอง โดยให้การปรึกษารอบครัวเป็นรายครอบครัว สมาชิกในครอบครัวของที่ได้รับการปรึกษาได้แก่ บิดากับนักเรียน และมารดากับนักเรียน เป็นการให้การปรึกษารายครอบครัวสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ๆ ละ 45-60 นาที จำนวน 12 ครั้งเป็นระยะเวลา 12 สัปดาห์ มีขั้นตอนดังนี้ กล่าวไว้ 5 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นสร้างสัมพันธภาพ (Social stage) คือผู้ให้การปรึกษาจะพูดคุยกับสมาชิกในครอบครัวแต่ละคน สร้างความร่วมมือและสร้างบรรยากาศสร้างปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกของครอบครัว 2) ขั้นค้นหาปัญหา (Problem stage) คือ กระตุ้นให้สมาชิกในครอบครัวมีส่วนร่วมและเป็นการสื่อสารโดยตรงกับผู้ให้การปรึกษา 3) ขั้นมีปฏิสัมพันธ์ (The interactional stage) คือ ผู้ให้การปรึกษาสังเกตถึงการสื่อสารของครอบครัว โดยผู้ให้การปรึกษาสอบถามสมาชิกในครอบครัวเกี่ยวกับปัญหาร่วมกับครอบครัว 4) ขั้นตั้งเป้าหมาย (The goal-setting stage) คือ ผู้ให้การปรึกษาและครอบครัวร่วมกันตัดสินใจว่าปัญหาใดที่พวกเขาต้องการจะแก้ไข ระบุเป้าหมายที่ชัดเจน และให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงและเป้าหมายที่ตั้งไว้ และ 5) ขั้นมอบหมายงาน (Task-setting stage) คือ ผู้ให้การปรึกษาให้การชี้แนะ (directive) การฝึกปฏิบัติหรือให้การบ้าน การนัดหมายโดยให้สมาชิกทุกคนในครอบครัวแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้น และผู้วิจัยได้ดำเนินการวัดคุณภาพชีวิตครอบครัวจากกลุ่มตัวอย่าง ในขั้นตอนการศึกษาการคุณภาพชีวิตครอบครัวก่อนการทดลอง ระยะทดลอง หลังการทดลอง และการทดลอง เป็นวิธีการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาในครอบครัว โดยมองปัญหานั้นเป็นภาพรวมของครอบครัว ไม่เฉพาะเจาะจงว่าเป็นปัญหาของคนใดคนหนึ่ง โดยให้สมาชิกครอบครัวมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมการปรึกษารอบครัวเพื่อแก้ไขปัญหา และพัฒนาครอบครัวให้ทำหน้าที่ได้อย่างเหมาะสมเกิดความสมดุลในครอบครัวอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และเกิดการเปลี่ยนแปลงของสมาชิกครอบครัวไปในทิศทางที่ครอบครัวพึงประสงค์ และมุ่งหวังให้สมาชิกครอบครัวมีการปรับตัวในทิศทางที่ดีตามสถานการณ์ที่ต้องการพัฒนา หรือต้องการแก้ไขปัญหาตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ดังที่ Goldenberg (2013) กล่าวว่า การปรึกษารอบครัวเชิงกลยุทธ์ มีเป้าหมายในการลดหรือกำจัดพฤติกรรมหรือปัญหาของครอบครัวที่มีในปัจจุบันโดยไม่เน้นที่ความหมายของพฤติกรรมหรือต้นกำเนิดของปัญหา ผู้ให้การปรึกษารอบครัวเชิงกลยุทธ์จะมีการชี้แนะให้ครอบครัวเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือการสื่อสารที่กระทำ อยู่ซ้ำ ๆ ที่นำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในครอบครัว โดยผู้ให้การปรึกษาเริ่มที่พฤติกรรมต่อเนื่องภายในครอบครัวที่ทำให้เกิดปัญหาถาวร จากนั้นให้การชี้แนะเพื่อส่งเสริมให้สมาชิกในครอบครัวเปลี่ยนแปลงวิธีการปฏิบัติตนต่อ

สมาชิกคนอื่นๆ โดยที่บางครั้งอาจทำไปด้วยการขาดความรู้หรือความร่วมมือในการที่จะจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นเหล่านั้น คุณสมบัติเด่นของการปรึกษารอบครัวเชิงกลยุทธ์คือ การให้ความสำคัญกับปัจจุบันติดตามรูปแบบของการปฏิสัมพันธ์ภายในครอบครัวและใช้การมอบหมายงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายซึ่งการปรึกษารอบครัวเชิงบูรณาการทฤษฎีและเทคนิคการปรึกษา เป็นกระบวนการให้ความช่วยเหลือครอบครัวทั้งครอบครัว โดยมีวิธีการช่วยเหลือแก้ไขปัญหในครอบครัวนั้นจะมองปัญหาว่าเป็นภาพรวมของครอบครัว ซึ่งสมาชิกครอบครัวทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการให้การปรึกษารอบครัวเพื่อแก้ไขปัญหาสามารถจัดการกับความทุกข์ที่ครอบครัวกำลังประสบได้ และมีการปรับตัวได้ดีขึ้น ตลอดจนพัฒนาครอบครัวให้เกิดความสมดุลการดำเนินการปรึกษารอบครัวตามการปรึกษารอบครัวเชิงบูรณาการทฤษฎีและเทคนิคการปรึกษาที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

การปรึกษารอบครัวเชิงบูรณาการทฤษฎีและเทคนิคการปรึกษาที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นภายใต้มีองค์ประกอบร่วมกัน 5 องค์ประกอบได้แก่ 1) ด้านปฏิสัมพันธ์ในครอบครัว 2) ด้านความเป็นพ่อแม่ 3) ด้านความอยู่ดีมีสุขด้านอารมณ์ 4) ด้านความอยู่ดีมีสุขด้านร่างกาย 5) ด้านการสนับสนุนสิ่งที่สมาชิกครอบครัวไม่สามารถกระทำได้ การบูรณาการเทคนิคที่หลากหลายในแต่ละองค์ประกอบได้ผลการพัฒนาคุณภาพชีวิตครอบครัวในครอบครัวหย่าร้างโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.73 และด้านความอยู่ดีมีสุขด้านร่างกายมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.05 รองลงมาคือด้านปฏิสัมพันธ์ในครอบครัว อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.90 ด้านความอยู่ดีมีสุขด้านอารมณ์ อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.72 ด้านการสนับสนุนสิ่งที่สมาชิกครอบครัวไม่สามารถกระทำได้ อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.61 และด้านความเป็นพ่อแม่ อยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.39 การพัฒนารายด้านดังนี้

1. ด้านปฏิสัมพันธ์ในครอบครัว อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.90 ผู้วิจัยเลือกใช้ทฤษฎีเชิงกลยุทธ์เทคนิคการมองภาพใหม่ (Reframing) เพื่อเปลี่ยนให้สมาชิกในครอบครัวได้มีมุมมองใหม่โดยการให้สมาชิกครอบครัวมองปัญหาในมุมใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิมในทางที่เป็นประโยชน์เพื่อเป็นการเปลี่ยนความคิดของสมาชิกครอบครัวต่อบทบาทของแต่ละคน แต่ละสถานการณ์ และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ในครอบครัว ซึ่งผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2554) กล่าวว่าวิธีการมองภาพใหม่เป็นเทคนิคที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนมุมมองหรือการเปลี่ยนความคิดของสมาชิกในครอบครัวด้วยการมองสมาชิกคนใดคนหนึ่งในภาพที่แตกต่างไปจากเดิมหรือมองปัญหาที่เกิดขึ้นในภาพที่แตกต่างจากเดิมในมุมมองที่สร้างสรรค์มากขึ้นโดยการเปลี่ยนความหมายของสถานการณ์หรือของพฤติกรรมเสียใหม่ให้เป็นไปในทางบวกซึ่งจะช่วยให้ครอบครัวสามารถปรับตัวเข้ากับสมาชิกคนอื่นๆ หรือเข้ากับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ดียิ่งขึ้นและช่วยสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างสมาชิกครอบครัวด้วยกันและผู้วิจัยใช้เทคนิคการชี้แนะหรือการชี้แนะ (Directives) เป็นการให้ครอบครัวนำสถานการณ์ที่เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัวสาธิตให้เห็นจริงในชั่วโมงบำบัด เพื่อให้ผู้ให้คำปรึกษาได้มองเห็นเหตุการณ์ นั้นในสภาพที่คล้ายกับสภาพที่เกิดขึ้นจริงที่บ้านมอบหมายงานให้สมาชิกครอบครัวปฏิบัติในการแสดงออกของแต่ละคนในสมาชิกของครอบครัวเพื่อให้สมาชิกในครอบครัวได้เห็นถึงความพันธ์ที่ดีต่อกัน ต่อจากนั้นผู้วิจัยใช้เทคนิคการแสดงบทบาท เพื่อให้เห็นถึงบทบาทที่เหมาะสมกับสภาพปัญหาและสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในครอบครัว

2. ด้านความเป็นพ่อแม่ อยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.39 ผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคการชี้แนะหรือการชี้นำ (Directives) โดยผู้วิจัยมอบหมายงานให้สมาชิกในครอบครัวได้กำหนดบทบาทของแต่ละคนให้มีความชัดเจนโดยมีการพิจารณาร่วมกันของสมาชิกในครอบครัวด้วยความเข้าใจกันตามความเหมาะสมกับรูปแบบของครอบครัว จากนั้นผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิเคราะห์อย่างเป็นกลาง โดยให้สมาชิกครอบครัววิเคราะห์เรื่องราวต่างๆ การแสดงบทบาท ที่เกิดขึ้นโดยไม่เข้าข้างผู้รับการปรึกษาหรือสมาชิกคนใดคนหนึ่งเพื่อช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้สึกหรือความขัดแย้งที่ฝังใจ และในที่สุดจะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านสัมพันธภาพระหว่างผู้รับการปรึกษาและสมาชิกในครอบครัว

3. ด้านความอยู่ดีมีสุขด้านอารมณ์ อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.72 ผู้วิจัยเลือกใช้เทคนิคการสั่งให้มือการต่อไป สั่งให้สมาชิกครอบครัวแสดงพฤติกรรมที่มีปัญหาต่อไปเช่น การแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมและให้ในขณะเดียวกันก็ให้สมาชิกในครอบครัวได้แสดงความคิดเห็นจากนั้นผู้ให้การปรึกษานำให้ผู้รับการปรึกษามีพฤติกรรมเหมือนเดิม เพราะจะทำให้ผู้รับการปรึกษาเกิดพฤติกรรมใหม่ที่มีความสมดุลการตอบสนองต่ออารมณ์ซึ่งผู้วิจัยเปิดโอกาสให้สมาชิกครอบครัวได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นความรู้สึกซึ่งกันและกันในเรื่องการแสดงออกความรักความห่วงใยและเอาใจใส่และมีเข้าใจความต้องการของอีกฝ่ายช่วยกันปรับเปลี่ยนให้เป็นไปในทางสร้างสรรค์และเทคนิคการชี้แนะหรือการชี้นำ (Directives) โดยให้สมาชิกครอบครัวร่วมกันเสริมสร้างความรักความผูกพันในครอบครัวเพื่อกลับไปอยู่ร่วมกัน Epstein et al. (1982 อ้างถึงในอุมาพร ตรังคสมบัติ, 2544) กล่าวถึงครอบครัวที่ปฏิบัติหน้าที่ได้เป็นปกติจะแสดงอารมณ์และตอบสนองอารมณ์ให้ครอบครัวรับรู้ได้หลากหลายและเหมาะสมกับสถานการณ์คือไม่ก้าวร้าวหรือเก็บอารมณ์แต่ครอบครัวที่มีปัญหามักจะมีความจำกัดในการแสดงอารมณ์เช่นไม่ค่อยแสดงออกว่ามีอารมณ์ความรู้สึกอะไรให้คนในครอบครัวรู้บางครอบครัวแสดงออกเฉพาะอารมณ์ในเชิงบวกเท่านั้นแต่หลีกเลี่ยงการแสดงอารมณ์ด้านลบหรือเก็บกดอารมณ์ด้านลบต่อกันเช่นพ่อแม่ไม่กล้าแสดงอารมณ์ไม่พอใจเมื่อแม่ใช้จ่ายเงินฟุ่มเฟือยแม่ไม่กล้าดุลูกเพราะกลัวลูกจะเสียใจ

4. ด้านความอยู่ดีมีสุขด้านร่างกาย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.05 ผู้วิจัยใช้เทคนิคการชี้แนะหรือการชี้นำ (Directives) มอบหมายงานให้สมาชิกครอบครัวช่วยกันดูแลสุขซึ่งกันและกันเพื่อให้สมาชิกได้ตระหนักถึงสุขภาพที่แข็งแรงไม่มีโรคภัยไข้เจ็บโดยให้สมาชิกครอบครัวร่วมกันวางแผนการดูแลเอาใจใส่ด้วยความร่วมมือจากสมาชิกในครอบครัวเอง

5. ด้านการสนับสนุนสิ่งที่สมาชิกครอบครัวไม่สามารถกระทำได้ อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.61 ผู้วิจัยเลือกใช้ใช้ทฤษฎีเทคนิคสร้างทำ (Pretend techniques) โดยให้สมาชิกในครอบครัวได้แสดงการตอบสนองในลักษณะตรงข้ามกับการตอบสนองทางอารมณ์ไม่เหมาะสมโดยให้สมาชิกครอบครัวได้ร่วมกันอภิปรายว่าวิธีการไหนมีความเป็นไปได้ในการนำเอาไปใช้จริงเพื่อใช้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการตอบสนองอารมณ์ความรู้สึกต่อกันได้อย่างเหมาะสม ให้ทำตรงข้ามกับสิ่งที่ตนเองต้องการเพื่อให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงทางด้านการให้การช่วยเหลือโดยที่ไม่มีใครร้องขอและช่วยสนับสนุนการกระทำซึ่งกันและกัน

เมื่อเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตครอบครัวในครอบครัวหย่าร้าง กลุ่มทดลองหลังการเข้าร่วมการให้การปรึกษาครอบครัวเชิงบูรณาการทฤษฎีและเทคนิคและเมื่อสิ้นสุดการติดตามผลสูงกว่ากลุ่มควบคุม จากการพัฒนาคุณภาพชีวิตครอบครัวในครอบครัวหย่าร้างด้วยการปรึกษาเชิงบูรณาการทฤษฎีและเทคนิคที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตครอบครัวได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 แบบวัดคุณภาพชีวิตครอบครัว สามารถนำไปเป็นเครื่องมือในการประเมินคุณภาพชีวิตครอบครัวซึ่งยังไม่มีแบบวัดลักษณะนี้ในประเทศไทยมาก่อน แต่ก่อนนำไปใช้ควรศึกษารายละเอียดของแบบวัดวิธีการใช้ และการแปลความหมายของแบบวัดให้เข้าใจก่อนนำไปใช้

1.2 การปรึกษาครอบครัวเชิงบูรณาการทฤษฎีและเทคนิคการปรึกษาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการให้การปรึกษาครอบครัวลักษณะต่าง ๆ มีจุดมุ่งเน้นในเรื่องการเรียนรู้สภาพปัญหาของครอบครัวและนำไปใช้จริง แต่ผู้ที่นำการปรึกษานี้ไปใช้ ควรเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการให้การปรึกษาครอบครัว ได้รับการฝึกปฏิบัติ ฝึกการใช้เทคนิคต่าง ๆ จากผู้เชี่ยวชาญ เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ในการให้การปรึกษาครอบครัวก่อนที่จะนำไปใช้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาคุณภาพชีวิตครอบครัว ในโครงสร้างของครอบครัวในลักษณะอื่น เช่น ครอบครัวของผู้ป่วย ครอบครัวผู้พิการ ครอบครัวผู้ต้องขัง เป็นต้น

2.2 ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างในแต่ละครอบครัวอาจจะต้องเป็นปัญหาที่คล้ายกันหรือสภาพปัญหาที่เหมือนกันเพื่อให้ใช้ได้กับเทคนิคที่อยู่ในการปรึกษาครอบครัวเชิงบูรณาการทฤษฎีและเทคนิค

2.3 การให้การปรึกษาอาจจัดเป็นแบบระยะสั้นหรืออาจใช้ระยะเวลาที่เหมาะสมกับการแก้ไขปัญหาของแต่ละครอบครัว เช่น 3-6 ครั้งต่อครอบครัวและในแต่ละครั้งอาจเน้นการแก้ไขปัญหาในหลายประเด็น

2.4 ควรให้เป็นการศึกษาแบบกลุ่มมาแทรกบ้างเพื่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของแต่ละครอบครัวและเป็นการให้พลังกลุ่มในการให้กำลังใจซึ่งกันและกัน

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. (2554). การเปรียบเทียบทฤษฎีการให้การปรึกษาและการพัฒนาแนวปฏิบัติในการให้การปรึกษาใน ประมวลสาระชุดวิชาแนวคิดทางการแนะแนวและทฤษฎีการปรึกษาเชิงจิตวิทยา (25711) ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 หน่วยที่ 15.นนทบุรี:มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. 2551. จิตวิทยาครอบครัว. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุมาพร ตรังคสมบัติ. (2544). จิตบำบัดและการให้คำปรึกษาครอบครัว(ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์.

ภาษาต่างประเทศ

- Goldenberg, Herbert, & Goldenberg, Irene. (2013). Family Therapy: An overview (8thed.). U.S.A.: Thomson Brooks&Cole.
- Hoffman, L., Marquis, J., Poston, D., Summers, J. A., & Turnbull, A. (2006). Assessing family outcomes: Psychometric evaluation of the beach center.